

Naslovnica » Kategorija » Svaki rat govori glasom patrijarhata

| Svaki rat govori glasom patrijarhata

PETRA OREŠKOVIĆ 15. STUDENOGA 2025.

IZDVOJENO

Feminizam od svojih početaka smatra rat manifestacijom patrijarhalnog nasilja koje nesrazmjerno pogađa žene i djevojčice, pogoršavajući postojeće uvjetovano nasilje i uzrokujući da one snose najveći teret njegovih posljedica.

Feminizam, kao socijalno-politički pokret i ideologija za cilj ima društvenu, socijalnu, političku i ekonomsku ravnopravnost spolova, ili lakše – želi jednaka prava žena s muškarcima. Feminizam od svojih početaka smatra rat manifestacijom patrijarhalnog nasilja koje nesrazmjerno pogađa žene i djevojčice, često pogoršavajući postojeće uvjetovano nasilje i uzrokujući da one snose najveći teret njegovih posljedica.

“Nijedan rat nije se vodio samo oružjem, u svakom ratu postoji opresija i progon. Ne utječe rat samo na one aktivno uključene, na vojnike, rat utječe na čitavo

društvo, a posebice na žene i djevojčice", ističe doktorandica s Filozofskog fakulteta **Karla Martinić** koja svoje akademsko i znanstveno djelovanje posvećuje upravo pitanjima rodne ravnopravnosti.

Martinić ističe kako rat povećava već postojeće rodno uvjetovano nasilje, što uključuje silovanje, iskorištavanje i zlostavljanje, a upravo trenutačni genocidi u Sudanu i Palestini to vidno i prikazuju.

U Sudanu dolazi do masovnog raseljavanja stanovništva, a prema podacima *Women's Resource and Development Agency* tamo je gotovo 5,8 milijuna žena i djevojčica raseljeno, suočavajući se s ozbiljnim rizicima poput neadekvatnih zdravstvenih usluga i prakse dječjih brakova.

"Nedavno su snage RSF-a ubile preko 600 ljudi u Sudanu, što je dovelo do toga da je više od 130 žena završilo život masovnim samoubojstvom kako bi spriječile silovanje RSF milicije", upozorava Martinić. Ističe kako je od do sada potvrđenih slučajeva silovanja, najmlađa bila 6-godišnja djevojčica.

Feministkinje smatraju kako je sigurnost globalna i višedimenzionalna s političkim, ekonomskim i ekološkim aspektima koji su jednako važni kao i vojna dimenzija. Sigurnost pojedinca i njihovog prirodnog okoliša smatra se jednako važnom kao i sigurnost države što znači da feministkinje smatraju da nacionalna sigurnost mora uključivati sigurnost svih od sigurnosnih prijetnji kao što je obiteljsko nasilje, silovanje, siromaštvo, rodna podređenost i ekološko uništenje, a onda i rata.

"Sukob remeti i obrazovne ishode za žene, svaki sukob postavlja prepreke mogućnostima koje bi mogle spasiti živote te stvara potencijal da im se oduzme sposobnost zalaganja za svoja prava i potrebe", napominje Martinić.

“ *Potrebno je redefinirati pojam sigurnosti i moći, umjesto dominacije i kontrole u središte treba se postaviti solidarnost, empatija i ravnopravnost*

Ističe da uz obrazovanje, zbog genocida nad Palestincima, u Gazi žene imaju iznimno malo, ako uopće, pristupa porodiljnoj skrbi zbog urušavanja zdravstvene infrastrukture i namjernog napada izraelskih vojnika na bolnice, posebice na sjeveru gdje danas više nema funkcionalne bolnice.

U trenucima kada ljudi osvijeste neravnotežu spolova tijekom ratnih vremena, treba se razumjeti i neravnoteža spolova tijekom „mirnih vremena“, smatra Martinić i objašnjava da je “mir za muškarce u potpunosti različit od mira za žene jer ako se mir definira kao odsutnost bilo kakvog nasilja, žene ga nikada nisu istinski poznavale”.

Feministkinje ne smatraju samo da je nasilje rođeno iz patrijarhalnog učenja, već smatraju da su rat i vojska često prijetnja sigurnosti žena i drugih ranjivih skupina jer su konkurenti za oskudne resurse tijekom i nakon rata na koje žene mogu ovisiti više od muškaraca. Upravo zato, feministkinje ne vide vojnu moć kao obranu države od sigurnosnih prijetnji drugih država već kao direktan proizvod patrijarhata.

Seksualno nasilje u ratu nije slučajna posljedica sukoba, već izraz duboko ukorijenjenih patrijarhalnih odnosa moći i militarizirane kulture koja žensko tijelo vidi kao teritorij osvajanja i sredstvo poniženja protivnika

“Velika potrošnja državnog proračuna na vojsku umjesto na stvaranje sigurnog društva za žene primjer je muškog pristupa ratu”, objašnjava Martinić.

Jedna od direktnijih manifestacija rodne neravnopravnosti u ratu je i već spomenuto seksualno nasilje. Za vrijeme rata, jedan od obrazaca seksualnog nasilja je seksualno nasilje kao neposredna posljedica ulaska neprijateljskih snaga u naseljena civilna područja. U ovim obrascima, silovanja se događaju u domu žrtve, bez svjedoka ili ako postoje svjedoci, to su članovi obitelji. Najčešće se radi o jednoj žrtvi, ali većem broju počinitelja, a počinitelji su u ovakvim slučajevima u pravilu pripadnici paravojnih snaga, odnosno vojnih formacija bez jasne organizacijske strukture i bez jasne stegovne odgovornosti.

Primjerice, ovakav obrazac bio je prisutan u Domovinskom ratu na teritoriju istočne Slavonije i Vukovara krajem 1991. i početkom 1992., ali i na teritoriju zadarskog i šibenskog zaleđa, odnosno na teritoriju RS Krajine u dalmatinskom zaleđu. Na području dalmatinskog zaleđa obrazac je ponovo izražen 1995. godine, međutim, žrtve navode da je u tim slučajevima silovanje bilo izvršeno od redovitih snaga RS Krajine ili redovitih snaga Hrvatske vojske.

Iznimno od pravila ovog obrasca, u Vukovaru i pojedinim dijelovima Istočne Slavonije, gdje su sukobi bili izraženiji, znalo je dolaziti do kratkotrajnog zarobljavanja većeg broja žrtava, gdje je dolazilo do slučajeva višestrukog silovanja od strane većeg broja osoba u nizu, kroz nekoliko dana.

Na ovim primjerima može se zaključiti kako seksualno nasilje u ratu nije slučajna posljedica sukoba, već izraz duboko ukorijenjenih patrijarhalnih odnosa moći i militarizirane kulture koja žensko tijelo vidi kao teritorij osvajanja i sredstvo poniženja protivnika.

“Kao i napad na tuđe tijelo, tako je i napad na tuđu zemlju inherentno patrijarhalan čin, dakle, ako se to na bilo koji način podržava, osoba koja podržava je antifeminist”, zaključuje Martinić.

S druge strane, svatko ima pravo braniti se pa se ne bi smjela davati paušalna izjava o tome da je i svaki rat antifeministički, ali može se reći da je pokrenut antifeminističkim uvjerenjima i zapravo ne nastoji pomoći feminističkim uvjerenjima, upozorava.

“Feminizam nije religija, ne treba imati odgovor na svako pitanje, niti tvrdi da ga ima, ali feminizam je pogled na svijet, možda neće uvijek biti najrelevantniji pogled na neki društveni problem, ali uvijek će imati nešto za reći”.

Kada se progovara o ratu, u međunarodnim odnosima diskursom sigurnosti dominiraju takozvane muške karakteristike, ali države bi trebale osigurati širu perspektivu ljudske sigurnosti koja je povezana s rodno obojenom prizmom.

“Potrebno je redefinirati pojam sigurnosti i moći, umjesto dominacije i kontrole u središte treba se postaviti solidarnost, empatija i ravnopravnost. Uključivanje žena u procese donošenja odluka o ratu i miru ne znači samo pravednost već stvaranje temelja za održiv i inkluzivan mir”, upozorava Martinić i tvrdi da feministička perspektiva uči društvo da se mir ne gradi oružjem, već razumijevanjem, pravdom i poštovanjem svakog ljudskog života.

Članak je dio projekta *Rat je muškog roda – višedimenzionalna uloga žena u ratovima 90-ih*, a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Dosad objavljeno u okviru serijala:

Zločin protiv čovječnosti ili uvreda časti

Mi, djeca iz poslijeratne generacije

Feminizam u patrijarhatu i militarizmu

feminizam rat

Petra Orešković

POVEZANI ČLANCI
